

Indberetning over separatister i Trinitatis Sogn, 1740-1742

Kirkehistoriske samlinger 5 række 4 bind 1907-9 side 500

Indberetninger over separatister i Trinitatis sogn.

Af Kirsten Sandholt

Der blev i statspietismens periode gjort store anstrengelser for at holde folk på ret kurs i kirken. General-Kirke-Inspektions-kollegiet anbefalede, at der blev foretaget forholdsregler mod udbredelse af bøger, der fremmede separatisme og fanatisme, ligesom kollegiet vedtog, at alle præster i København skulle skaffe sig oplysninger om separatister i de enkelte sogne. I 1740 så indberetningen over separatister i Trinitatis sogn således ud:

Peder Andersen, Vintapper, enkemand, har været Separatist, fra den Tid Spangenberg kom herind, tilforn hidsig og haardtalande, nu mere stille, skal nu og da gaa i Waisenhusets Kirke.

Hammer, Obervisiterer, i Frederiksborggaden, tillige med Hustru.

Niels Cruse i Adelgaden har længe være Separatist og har tilforn holdt Samlinger med separatister. Nu siges, at han iblandt søger Waisenhuset; det vides ikke tilvisse, om hans Kone er separeret.

Jesse Hansen, Mynsterskriver, logerer i landemærket, var Peter Nocolai Holstes Tjener og fra den Tid separeret, ligesom hans Hustru meget besmittet med aandeligt Hovmod.

Preuss, Boghandler, Separatist, taler dristelig (om ham melder ogsaa Hr. Schreiber og Hr. Rohne, at han er den skadeligste; han har for et Aar siden pro forma lejet en Stol i den tydske Kirke, men kommer der fast aldrig, og er derhos meget vellystig).

En student hos Peder Andersen; har været Præceptor paa Waisenhuset.

Peder Andersens Broder, Vintappersvend hos Broderen, kaldes og for Separatist.

Bryggeren i de ny Boder, Blok, med hans Kone ere og paa Afveje.

Wiinbiere, i Lille Kjøbmagergade, Snedker, ugift, holder Svende, gaar iblandt i Waisenhuset.

Hørner, en Skildrer i samme Hus, Svensk, gift, men vides ikke, om hans Hustru er Separatist, thi hun har før søgt tydske Kirke (om ham melder og Hr. Rohne, at han maatte for nogle Aar vige af Byen, fordi han havde indtaget de svenske Separatister, men har igjen for et Aars Tid indfunden sig, og har nylig ladet et barn døbe i tydske Kirke).

En Murmester-Kone i Gothersgade har separeret sig; manden er ikke Separatist, men meget ugudelig.

Der skal logere hist og her i Sognet adskillige, som holdes for Separatister, men kjendes ikke hverken af Navn eller Væsen. I et Hus i Landemærket skal efter sigende 5 separatistiske Piger samle sig med nogle Mandfolk; men Vished og sammenhæng vides ikke.

I 1742 indsendte Leth nok en skriftlig beretning om separatisterne i Trinitatis sogn. Beretningen bringes her i sin helhed:

Separatister i Trinitatis kirkes Meenighed, saavidt som nu vides.

At alting kunde have samlet paa eet Papier om Separatisterne i denne Meenighed, saa haver jeg begiæret af Mag: Olrog, at hand til mig skriffellig vilde indgive, hvad hand vidste om Separatisterne i dette Sogn, paa det at jeg samme hans angivende Ord fra Ord kunde anføre. Mag. Olrogs mig tilskikkede Underretning af 13de Nov. 1742 er da følgende:

Naar jeg tænker mig omkring, er det lidet eller intete jeg kand skrive om Separatisterne i vort Sogn, foruden det, jeg indgav effter forrige Anfordring af General Kirke-Inspectionen. Peder Andersøn, Viintapper paa lille Kiøbmagergaden, er siden den Tid død. Én ung Karl, navnlig Møller, i samme huus, som var én siæl og eet hierte med Peder Andersøn, har jeg lært at kiende siden ommeldte Tiid, men befinder at være et meget skikkelig Gemyt, som ieg synes feyler ikke meget, til hand giver Guds Ord Ret. Blok og hans Kone, Bryggerfolck ude imod Østerport, som ieg ikke vidste i mit sidste at skrive for Separatister, merker ieg ikke til, at de hører Guds Ord i vor Kirke, som de gjorde før. – Saavidt Magr. Olrogs egne skriftlige Ord.

Magr. Brøndlund har sagt mig, at hand har skrevet sit Svar i denne Sag paa det herom til Ministerium skickede Brev.

Angaaende det, som ieg underskrevne kan mælde om Separatisterne i Trinitatis Meenighed, da er det vanskeligt at kunde berette enhver Persons nogenledes nøiagtige og specielle Beskaffenhed, saasom naar mand og om nogen kand faae at høre én og anden Relation, saa er det dog uvist, hvorvidt slige Relationer ere grundede eller ugrundede, eller sammenblandede af Sandhed eller Usandhed.

Følgende veed ieg nu at mælde, nemlig:

1. Ihenseende til dem, som i mit sidste indgivne om Separatisterne i Trinitatis Meenighed bleve næfnte, da er Peder Andersøn død. Jacob Preuus, Boghandler, er borte fra Kiøbenhafn. Jess Hansen, Mønster Skriver, er flyttet fra Trinitatis Meenighed. Viinberg, en Snidker, og Hørner, en Skildrer, boer paa dend Side af lille Kiøbmaker Gade, som hører til Vor Frue Sogn, og altsaa henhørende til samme Meenighed.

Separatister, som for nærværende tiid findes i Trinitatis Meenighed, kand jeg næfne følgende:

1. Ihenseende til dem, som i mit sidste indgivne om Separatisterne i Trinitatis Meenighed bleve næfnte, da er Peder Andersøn død. Jacob Preuus, Boghandler, er borte fra Kiøbenhafn. Jess Hansen, Mønster Skriver, er flyttet fra Trinitatis Meenighed. Viinberg, en Snidker, og Hørner, en Skildrer, boer paa dend Side af lille Kiøbmager Gade, som hører til Vor Frue Sogn, og altsaa henhørende til samme Meenighed.

Separatister, som for nærværende tiid findes i Trinitatis Meenighed, kand jeg næfne følgende:

1. Over-Visiteur Hammer, med sin hustrue, i Friderichborg Gaden. De gaar gemeenlig i Waisenhusets Kirke, de lever gandske stille, og har ellers i det øfrige en god Berømmelse.
2. Cruse, med sin hustrue, i Aldel-Gaden, de handler med Snuues-tobac; de pleyede at søge Waisenhusets Kirke; de skal ellers leve stille.
3. Hassing, ugifft, er i Huset hos Cruse, og tillige med Cruse handler med Snuus-tobac. Hand skal leve stille.
4. Gudman, er gift, boer i lille Brønd-strædet, arbejder for Cruse med Tobakken; hans siges at være en grov Separatist; om hans Hustrue viides intet.
5. Christen Christensen, Arkelie-Mester ved Holmen, men er boende i Trinitatis Sogn i Vognmand-Gaden. Hand og hans Stif-daatter har separeret sig fra Kirke og Alter-Gang, men ikke hans Hustrue.
6. En Tømmersvends Kone i Vognmand-Gaden, Marie Dorthe; hendes Mand Andreas Andersen er ikke Separatist, men skal være en Gudelig Mand.
7. Peder Christian, som lader sig bruge til at arbeide ved Hauger, og hans Hustrue Anne Sophie, de boer i Gottes-Gaden. Deres søn Christian, er af mig offentlig blevet antaget til Confirmation 1ste Søndag effter Paaske 1741; hand bliver ved vor Kirke.
8. En Muur-mester Kone i Gottes-Gade, hun skal leve stille; hendes mand, Mester Jacob, er ingen Separatist.
9. Schwartzkop, Studiosus, paa lille Kiøbmagergade, skal jævnlig være svag, og lever stille.

Kiøbenhafn, d. 15de Novemn. 1742. C. L. Leth.